

บทที่ 4

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ครั้งนี้ ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยมีรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ
  - 1.1 ด้านการมีส่วนร่วมคิดค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
  - 1.2 ด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
  - 1.3 ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ
  - 1.4 ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ การเป็นผู้นำ กลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับกับการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส
4. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส

สมมติฐาน

1. อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับของประชาชนจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส
2. อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับของประชาชนจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนที่ตั้งบ้านเรือนและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป้าหมายตามโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ในปีงบประมาณ 2542 ในจังหวัดนราธิวาส ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มตามระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 281 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามซึ่งแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการค้นหาคำปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหา การปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ การติดตามและประเมินผลโครงการ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 53 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .9676

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 13 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8623

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้
1. ทำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงป่าไม้จังหวัดนราธิวาส เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
  2. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของสำนักงานป่าไม้จังหวัดนราธิวาส จำนวน 2 คน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอของแต่ละอำเภอที่เป็นหมู่บ้านเป้าหมายจำนวน 1 คน มาเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยโดยที่ผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดต่างๆของแบบสอบถามให้ผู้ช่วยผู้วิจัยได้รับทราบและเข้าใจตรงกัน
  3. ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากผู้ใหญ่บ้านในการประสานงานกับประชาชนในหมู่บ้านหมายตามโครงการ เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลในวันศุกร์หลังเวลาละหมาดตอนบ่าย เพราะเป็นเวลาที่ประชาชนส่วนใหญ่พักผ่อนอยู่กับบ้าน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์กับประชาชนที่ไม่สามารถอ่านแบบสอบถามเองได้ หรืออ่านแล้วไม่เข้าใจ ส่วนคนที่สามารถตอบแบบสอบถามเองได้ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามและให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 1 อาทิตย์หลังจากวันที่ได้รับแบบสอบถามแล้ว โดยผู้วิจัยทำการติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง
  4. การรวบรวมแบบสอบถามสำหรับผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกนั้น ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้รวบรวมทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แล้ว ส่วนแบบสอบถามที่เหลือจะทำการเก็บรวบรวมภายหลังจากวันที่แจกแบบสอบถาม 1 อาทิตย์ เมื่อได้แบบสอบถามทั้งหมดแล้ว นำมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วทำการคัดเลือกเฉพาะชุดที่สมบูรณ์ จำนวน 281 ชุดตามอัตราส่วนของแต่ละหมู่บ้านที่กำหนดไว้
  5. นำแบบสอบถามไปทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences/Personal Computer) สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS /PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) ดังนี้

1. หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ทั้ง 4 ด้าน
2. หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส
3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส
4. หาดัวยพยากรณ์เพื่อพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ในจังหวัดนราธิวาส โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยด้านประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ดังนี้
  - 2.1 รายได้มีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
  - 2.2 การเป็นผู้นำกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและด้านการติดตามประเมินผลและมีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับ

ปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวม และด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหาในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหา และด้านการติดตามประเมินผล และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมตามโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.4 การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้านของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.5 การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนตัดสินใจ และมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับสูงกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการปฏิบัติตามกิจกรรมตามโครงการและด้านการติดตามประเมินผลโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วนอายุและระดับการศึกษา พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน คือการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับรวมกับการเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยเชิงนิมิต มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 70.5

4. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา คือการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับการเป็นผู้นำกลุ่ม และการเป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยเชิงนิมิต มีอำนาจการทำนายร้อยละ 54.4

5. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหา คือการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ การเป็นผู้นำกลุ่ม และการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการได้รับการฝึกอบรมซึ่งเป็นปัจจัยเชิงนิมิต มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 51

6. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ในจังหวัดนราธิวาสด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ คือการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกับการเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยเชิงนิมิต มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 71.9

7. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ในจังหวัดนราธิวาสด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ คือการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกับการเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นปัจจัยเชิงนิมิต มีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 60.7

8. ปัญหาอุปสรรค ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้านอาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส สรุปได้ดังนี้

8.1 ประชาชนไม่รู้และไม่เข้าใจในรายละเอียดของโครงการ ด้านการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนตัดสินใจ ด้านการประเมินผล

8.2 ประชาชนมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ

8.3 ประชาชนขาดความสามัคคี และเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม

8.4 ขาดงบประมาณสนับสนุน พื้นที่ที่ใช้ในโครงการในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ

8.5 ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมในโครงการเพราะมีงานประจำทำอยู่แล้ว

8.6 ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ

8.7 ประชาชนยังมีความคิดว่าการดำเนินงานโครงการเป็นของเจ้าหน้าที่ ตนเป็นผู้ปฏิบัติตาม

8.8 ผู้นำขาดความรับผิดชอบ และความเชื่อถือในตัวผู้นำ

8.9 ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการอย่างต่อเนื่อง

8.10 บทบาทสตรีไม่ได้รับการยอมรับ

8.11 ปัญหาสัตว์เลื้อยทอทำลายพื้นที่ดำเนินงานป่าชุมชน

8.12 ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม เป็นต้น

8.13 เจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงานป่าชุมชน

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนตัดสินใจแก้ไข ปัญหา การปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ การติดตามและประเมินผลโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวต่อไปนี้

1.1 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการประชาชนไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากไม่เห็นผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม และต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าจะเสร็จสิ้นโครงการ จึงเกิดความเบื่อหน่าย อีกทั้งประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการรวมกลุ่มกัน ดำเนินงานและประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้น ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนร่วม จึงไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมเท่าที่ควร เพราะต่างคนต่างดิ้นรนในการประกอบอาชีพเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ในการดำเนินการโครงการนั้นเป็นรูปแบบของทางราชการที่เสนอ

ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการ กิจกรรมส่วนใหญ่จึงถูกกำหนดมาจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นผู้วางแผนการดำเนินงานเอง ประชาชนเพียงแต่ปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 20) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและความรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้น ซึ่งตรงกับทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ หรือทฤษฎีสนาม (Cognitive or Field Theories) ได้กล่าวไว้ว่า การที่มนุษย์รวบรวมการรับรู้และแนวความคิดต่างๆเข้าเป็นระเบียบแบบแผนที่มีความหมายก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจลักษณะส่วนรวมของเหตุการณ์และเกิดการเห็นเห็นในการแก้ปัญหา และสอดคล้องกับไพร์ธน์ เตชะรินทร์ (2527 : 26) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมว่า กิจกรรมต้องดำเนินการในลักษณะกลุ่ม เพื่อสร้างกลุ่มรับผิดชอบร่วมกัน และขั้นตอนการดำเนินงานต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น คือร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมติดตามประเมินผล ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ จะถูกกำหนดมาจากเจ้าหน้าที่ ประชาชนไม่ได้เป็นผู้กำหนดรูปแบบของตนเอง ดังนั้นกิจกรรมบางอย่างจึงอาจจะไม่สอดคล้องกับปัญหา วิถีชีวิต หรือความต้องการของชุมชน รวมทั้งการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่เร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย

การมุ่งเน้นผลงานหรือปริมาณงานมากกว่าการคำนึงถึงคุณภาพหรือการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชน

1.2 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในด้านการวิเคราะห์ปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง อาจจะเป็นเพราะว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งระบบการศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบันไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรมต่างๆที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ ปัญหาต่างๆในชุมชนประชาชนเป็นผู้ที่อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองมากที่สุด แต่ด้วยอุปนิสัยของคนไทยไม่ค่อยกล้าแสดงออก เพราะเกรงว่าความคิดเห็นและวิธีการแก้ปัญหาของตนไม่เป็นที่ยอมรับ และถูกนำไปตีฉันทินทา ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคของการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ทำให้ในการเข้าร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ในหมู่บ้าน ผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านจึงมีบทบาทสำคัญเปรียบเสมือนแกนกลางในการ หนุนกิจกรรมการพัฒนาให้เคลื่อนไหวไป (กาญจนา แก้วเทพ, 2538 : 115) ผู้นำเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้ นั้นช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง (ทวี ทิมขำ, 2528 : 171) นั่นคือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่มหรือมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางจิต (Psychologic Theory) ที่กล่าวว่าผู้นำต้องมีระบบการพัฒนา จูงใจให้ดีเยี่ยม ผู้นำต้องเร่งให้คนปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ขณะเดียวกันได้สร้างความพอใจในเป้าหมายของแต่ละบุคคล และต้องให้ความสนใจแก่ผลของงาน เช่น การยอมรับ ความปลอดภัยทางอารมณ์ ให้โอกาสที่เขาต้องการ ความพอใจ เป็นลักษณะที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายสูงสุด และสอดคล้องกับไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527 : 6) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในอดีต เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในแง่ร่วมสมทบแรงงาน สมทบวัสดุ สมทบเงิน แต่ในปัจจุบันการพัฒนาที่สำคัญคือ ให้ทุกคนร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และสอดคล้องกับ อาภรณ์พันธ์ จันท์สว่าง (2525 : 10) ได้กล่าวว่า ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น เริ่มคิดและควรจะเริ่มอย่างเต็มที่ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายอย่างมหาศาลเพราะแสดงถึงการยอมรับในความรู้ความสามารถและศักดิ์ศรีของคน คือ ประชาชนนั่นเอง

1.3 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในด้านการวางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดตั้งแต่ต้น กิจกรรมต่างๆในโครงการเกือบทั้งหมด เจ้าหน้าที่จะเป็นฝ่ายวางแผนเอง เนื่องจาก

ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมยังขาดความรู้ความเข้าใจและเทคนิคในการวางแผนตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาอันเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน และการตัดสินใจที่ดีนั้นต้องการความรู้

2 ประเภท คือความรู้ด้านวิชาการ (Theoretical Knowledge) และความรู้จากประสบการณ์ (Empirical Knowledge) ซึ่งก่อให้เกิดความมั่นใจ ไหวพริบหรือชั้นเชิงในการตัดสินใจ ความรู้ทั้งสองประเภทเมื่อใช้ประกอบกันจะทำให้การตัดสินใจมีหลักการ มีความแม่นยำ (วุฒิชัย จำนงค์, 2523 : 32) เพราะฉะนั้นเมื่อถึงขั้นการร่วมวางแผนตัดสินใจ ประชาชนจึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการฟัง และยกมือสนับสนุนตามที่ประธานในที่ประชุมเสนอตามวิถีทางประชาธิปไตย ภายใต้แนวทางที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2530 : 62) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนไว้ว่าต้องเป็นแนวทางที่เหมาะสม เจ้าหน้าที่หรือประธานที่เข้าร่วมประชุมวางแผน ไม่ควรมีบทบาทมากไปกว่าผู้ประสานงาน การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนจึงควรจะถูกกำหนดโดยประชาชนในหมู่บ้านเอง และสอดคล้องกับไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 : 2) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ คือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมดำเนินการปรับปรุงชีวิตและความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้นตามสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน

1.4 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการป่าพื้นบ้านอาหารชุมชนในด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกิจกรรมต่างๆของโครงการเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพโดยส่วนใหญ่ของประชาชน นั่นคืออาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติได้ทันที เช่น ร่วมออกแรงในลักษณะเสี่ยสละหรือร่วมออกเงินทุน หรือร่วมออกวัสดุ ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมทั้งสิ้น แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีลักษณะของการร่วมมือในกิจกรรมของรัฐเท่านั้น ประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น จึงทำให้กิจกรรมต่างๆ ประชาชนจึงร่วมทำมากกว่าร่วมคิด ผลประโยชน์ตอบแทนที่ประชาชนได้รับ จากการปฏิบัติตามโครงการเป็นสิ่งที่ประชาชนคำนึงถึงมากในการเข้าร่วมปฏิบัติงานตามโครงการทั้งที่เป็นตัวเงินและมีใช่ตัวเงิน แต่ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินดูเหมือนจะมีอิทธิพลหรือแรงจูงใจเหนือสิ่งอื่นใดสำหรับประชาชน ซึ่งรีดเดอร์ (Reader, 1971 : 92-94) ได้อธิบายว่า ความคาดหวังเป็นปัจจัยผลักดัน (Push Factor) ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำหรือไม่กระทำการใดสิ่งหนึ่ง และการที่ประชาชนร่วมสนับสนุนแผนการที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ย่อมเป็นการกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา(Affective Action) อันเป็นการกระทำทางสังคมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งเป็นการกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์ ความผูกพันทางจิตระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ (จำนง อภิวัฒน์สิทธิ์, 2523 : 63) และเป็นไปตามความต้องการทางกายภาพและทางสังคมตามทฤษฎีแรงจูงใจของอับราฮัม เอ็ม มาสโลว์ (Abraham M. Maslow, 1954 : 90) โดยอธิบายว่าการที่จะจูงใจคนนั้นก็คือการปฏิบัติการณ์สนองความต้องการของคน สอดคล้องกับ

นิรันดร์ จงวุฒิเนเวศย์ (2527 : 182) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ "การช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยตนเองได้" โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะเปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติ การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง ต่อที่อยู่อาศัย ต่องานอาชีพ ต่อกลุ่มและสังคม ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยใช้หลักการให้ชุมชนพึ่งตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญได้มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับสุจินต์ ดาววีระกุล (2527 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า "การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความเปลี่ยนแปลงเพื่อตัวประชาชนเองโดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อตนเองและมีส่วนดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ปรารถนาทั้งนี้ต้องมีใช้เป็นการกำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก และไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527 : 21) กล่าวว่าไว้ว่าการพัฒนาชุมชนใน ความหมายของหลักและวิธีการทำงานนั้นคือ การที่ประชาชนต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในการสร้าง "งาน" หรือสิ่งของถาวรวัตถุและการพัฒนาชุมชนในแง่ของ "งาน" คือ การกระทำ ใดๆให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ของ เช่นการสร้างถนนทำนบ เขื่อนฝาย เป็นต้น

1.5 การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในด้านการติดตามและ ประเมินผลโครงการในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมข้างต้น ซึ่งถ้าหากไม่ได้เข้าร่วมตั้งแต่เริ่มแรก หรือเข้าร่วมเพียงบางส่วน ทำให้ไม่มี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการมากพอที่จะร่วมในการติดตามประเมินผล และวางแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ เพราะการประเมินผลเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัย เทคนิคในการดำเนินงาน อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผลว่าตนจะได้รับ ประโยชน์ตอบแทนอะไรบ้าง หน้าที่ของตนคือปฏิบัติตามเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น บางครั้งได้รับการกีดกันจากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้เข้าไปมีส่วนร่วมไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล เพราะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่จะพึงมีพึงได้ของเจ้าหน้าที่รัฐจากโครงการ นั้นๆในลักษณะที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการมากกว่าการติดตามประเมินผล ทั้งๆที่คิดว่าตนควรจะเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่ง สอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำทางสังคมที่กล่าวว่า การที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใดๆบุคคลนั้น ย่อมพิจารณาความสามารถของตนก่อนทุกครั้ง และในขณะเดียวกันประชาชนก็ต้องการจะเผยแพร่ผลของการปฏิบัติตามโครงการให้ทุกคนได้รู้และยอมรับผลของการกระทำตามโครงการ พัฒนาของหมู่บ้าน อันเป็นการสนองความต้องการมีศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจ และให้ผู้อื่นยอมรับ ซึ่งเป็นความต้องการลำดับขั้นที่ 4 ตามทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527 : 20) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนหนึ่งว่า เป็น

การร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้โดยเอกชนหรือรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆของประชาชน ได้แก่ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา การเป็นผู้นำกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม การได้รับการฝึกอบรม การคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับกับการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

2.1 รายได้มีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้านของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเป็นเพราะว่ารายได้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้ไม่แตกต่างกันจนเกิดการแบ่งชนชั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะมากหรือน้อยก็ไม่ขึ้นอยู่กับที่ประชาชนจะมีรายได้สูงหรือต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนเอื้ออำนวยให้ทุกคน สามารถมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน โดยการเข้าร่วมไม่จำเป็นต้องใช้เงินทองส่วนตัวมากมายนัก จึงไม่มีผลต่อรายจ่ายในครอบครัว เพราะโครงการมีงบประมาณอยู่แล้วและทุนที่ประชาชนต้องใช้คือ การรวมกลุ่มกันในการดูแลรักษาต้นไม้พันธุ์ไม้ในเขตป่าชุมชน ไม่ว่าคนที่จะมีรายได้สูงหรือต่ำก็สามารถเข้ามาร่วมดำเนินการได้ หรืออาจเป็นเพราะทั้งผู้ที่มีรายได้สูงหรือต่ำต่างก็เห็นประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นระดับรายได้สูงหรือต่ำจึงไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งสอดคล้องกับ มิคาแอล อดุลเกษม (2538 :127 -128) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านทับคริสต์ อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้ แต่ขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นจริง และลักษณะโครงการ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน (2529 : 67) ได้ทำการศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรสตรีในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรรมการพัฒนาสตรีในการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพสม.) พบว่า กรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพสม.) ที่มีรายได้สูงจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่ากรรมการพัฒนาสตรีระดับหมู่บ้าน (กพสม.) ที่มีรายได้ต่ำ และไม่สอดคล้องกับศุภฤกษ์ โรจนธรรม (2532 : 95) ได้ทำการศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตามโครงการสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะหมู่บ้านสาธารณสุขมูลฐานดีเด่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มีรายได้สูง มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการสาธารณสุขมูลฐานมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรียพร ไชยภักดี (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในทางลบ

2.2 การเป็นผู้นำกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและด้านการติดตามประเมินผลและมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวม และด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหาในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเป็นหรือเคยเป็นผู้นำกลุ่มต่างๆในชุมชนมาก่อนเป็นบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับการยินยอมจากสมาชิกในกลุ่มให้เป็นหัวหน้า และมีหน้าที่เป็นผู้ตัดสินใจภายในกลุ่ม เนื่องจากผู้นำเป็นผู้ที่มีโอกาสได้รับการฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าผู้อื่น จึงทำให้ผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่สนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียนอยู่เสมอ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีอิทธิพลในการจูงใจให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส มากขึ้น ซึ่งนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า สาเหตุประการหนึ่งของการมีส่วนร่วมเกิดจาก ความศรัทธา ความเกรงใจและอำนาจบังคับของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า มีตำแหน่ง เกียรติยศ (อ้างถึงในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 :183) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกนที จันทรักษ์ (2528 : 63-71) ได้ศึกษาปัจจัยบางประการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้นำการติดต่อกับพัฒนาการ การรับฟังข่าวสาร การติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจเรื่องศูนย์เยาวชน จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของจิรายุ ทองเขาอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน พบว่า การมีตำแหน่งทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร และสอดคล้องกับสมศักดิ์ พิริโยธา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า การเป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำชุมชนมาก่อนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ชายเลนชุมชนบางเตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหา และด้านการติดตามประเมินผล และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 อาจเป็นเพราะว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้ประชาชนมีกิจกรรมโต้ตอบซึ่งกันและกัน

ได้รับคำแนะนำและข้อมูลข่าวสารต่างๆจากการรวมกลุ่มกัน และที่สำคัญยังเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ร่วมกัน อีกทั้งยังส่งผลต่อความคุ้นเคยกันของสมาชิกในกลุ่มที่กล่าวมาแล้วนั้นล้วนเป็นแรงผลักดัน ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งตรงกับทฤษฎีจิตวิทยาทางสังคมของอับราฮัม เอ็ม มาสโลว์ (Abraham M. Maslow, 1954 : 90) ได้อธิบายถึง พฤติกรรมของมนุษย์เกี่ยวกับความต้องการทางสังคมว่าเป็นความต้องการที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่น รวมทั้งมีสถานภาพทางสังคมสูงขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของวิวัฒน์ ภูคนองศรี (2537 : 115) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในจังหวัดปัตตานี พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในงานงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ทั้ง 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับประพันธ์ ตรีบุปผา (2539 : 127-128) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในหมู่บ้านอาสาสมัครและป้องกันตนเอง (หมู่บ้าน อพป.) : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การเป็นสมาชิกของกลุ่มทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และสอดคล้องกับอรอนงค์ ธรรมกุล (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เช่นเดียวกับพรทิพย์ ตั้งคณานุกุลชัย (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านน้ำหระอำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.4 การได้รับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดับต่ำกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้าน ทั้ง 4 ด้านของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงาน เป็นการสอนให้คนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักวิชาการ วิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ทันสมัยและเหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างเสริมคุณวุฒิและสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นอีกทั้ง ยังส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการเข้าร่วมโครงการต่างๆในหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำทางสังคม กล่าวไว้ว่า การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมใดๆจะมีการพิจารณา ความสามารถของตนเองเป็นอันดับแรก ซึ่งการได้รับการฝึกอบรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของศักดิ์พงษ์ นิลไพรัช (2532 : 75) ได้ทำการศึกษาเรื่อง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ได้รับการประชุมชี้แจงหรือได้รับการอบรมมีการยอมรับการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาดสูงกว่าสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ไม่ได้มาประชุม หรือไม่ได้รับการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เช่นเดียวกับกับ ไชย พรหมศรี (2533 : 74-76) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล พบว่า กลุ่มที่มีโอกาสได้ฝึกอบรมหรือผ่านการฝึกอบรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบลสูงกว่ากลุ่มที่ยังไม่เคยผ่านการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับจำนง ไพโรจน์ (2538 : 80) พบว่า ประชาชนที่ได้รับการประชุมอบรมที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อโครงการสันติมิตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยที่กลุ่มประชาชนที่ได้รับการประชุมอบรมมากกว่าจะมีส่วนร่วมต่อโครงการสันติมิตรมากกว่ากลุ่มประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรมน้อย

2.5 การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดัปานกลางกับการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนตัดสินใจ และมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตในระดัสูงกับการมีส่วนร่วมโดยรวมและด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการและด้านการติดตามประเมินผลโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะประชาชนพิจารณาเห็นว่าโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน มีประโยชน์ตนเองและสังคม ซึ่งสมยศ นาวิการ และคณะ (สาณิตย์ บุญชู, 2530 อ้างอิงจาก สมยศ นาวิการ และคณะ, 2520) ได้กล่าวว่า เมื่อใดก็ตามได้เชื่อว่าพวกเขาได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจจากงานของเขาด้วยการเข้ามารวมกันเป็นกลุ่มแล้ว พวกเขาก็จะร่วมมือกันให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับรีดเดอร์ (Reader, 1971 : 92-94) ได้อธิบายว่า ความคาดหวังเป็นปัจจัยผลักดัน (Push Factor) ที่ทำให้บุคคลเลือกกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และการที่ประชาชนร่วมสนับสนุนแผนการที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ย่อมแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของสุพรรณ สมจิตรสกุล (2539 : 65) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในอำเภอปลาดิบ จังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับในประโยชน์ของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในขั้นตอน เช่นเดียวกับการศึกษาของนคร

สำเภาทิพย์ (2542 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงพื้นที่อำเภอนาแห้ว จังหวัดเลย พบว่า ความคาดหวังผลประโยชน์จากโครงการฯ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคงอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.6 อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของโครงการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัยที่สามารถเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่าอายุโดยเฉลี่ยของประชาชน คือ 43.5 ปี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และความสำนึกในการพัฒนาชุมชนเพื่อผลประโยชน์ต่อตนเองและส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับคันทันนะ ตันติชาติ (2531 : 37) ผู้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำและสอดคล้องกับจิรายุ เขาอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ อำพนพนารัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า : กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลั่น จังหวัดสระบุรี พบว่าอายุไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ มานะบุญยะนันต์ (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนซับจำปา อำเภอท่าหลวงจังหวัดลพบุรี พบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าชุมชน

2.7 ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมต้องพึ่งพาธรรมชาติในการประกอบอาชีพ จึงเห็นประโยชน์และความสำคัญในการเข้าร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน สอดคล้องกับ วรารัตน์ บรรณศักดิ์ (2536 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของสตรีในพื้นที่เกษตรใกล้เมืองและไกลเมือง และสอดคล้องกับจิรายุ ทองเขาอ่อน (2537 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในจังหวัดลำพูน พบว่า ระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งไม่สอดคล้องกับบราวน์ (Brown, 1953 : 59) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างแข็งขันคือคนที่มีการศึกษาสูง และไม่สอดคล้องกับแนว โสทิพันธ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้

3.1 การคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้เพราะโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีแหล่งอาหารและไม่ใช้สอยตามธรรมชาติอย่างยั่งยืน ดังนั้นการที่ประชาชนให้ความสำคัญหรือการยอมรับ และเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการก็เพราะว่าประชาชนรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับ และมีการคาดหวังว่าการเข้าร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำทางสังคม ที่ว่าการคาดหวังประกอบขึ้นด้วยสิ่งที่ผู้กระทำคิดว่า เขาควรเชื่อและประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผู้กระทำคิดว่า เขาควรเชื่อและประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ อีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และการตัดไม้ทำลายป่าในชุมชน ทำให้เกิดเป็นแรงผลักดันในการวางแผนและร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา ซึ่งนิรันดร์ วงศ์วุฒิเวศย์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดประการหนึ่งคือความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน (อ้างถึงในทวิทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 183) สอดคล้องกับการศึกษาของศันสนะ ตันติชาติ (2531 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการสภาตำบลในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก และสอดคล้องกับสุริย์พร ไชยภักดี (2536 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในกิจกรรมกลุ่มผู้เลี้ยงโคเนื้อ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในทางบวก เช่นเดียวกับการศึกษาของมิก้าแอล อดุลย์เกษม (2538 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านทับคริสต์ อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยการคาดหวังในผลตอบแทนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาหมู่บ้าน

3.2 การเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้การเป็นผู้นำหรือเคยเป็นผู้นำมาก่อนเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นมากและลักษณะของผู้นำประการหนึ่ง คือเป็นผู้ที่ศึกษาค้นคว้าและใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา เป็นผู้ที่มีโลกทัศน์กว้างและต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนโดยตำแหน่ง อยู่แล้ว ซึ่งตรงกับทฤษฎีบทบาท และอุทัย หิรัญโต (2523 : 21) ได้กล่าวไว้ว่า ฐานะตำแหน่งของบุคคลในสังคมมีความสำคัญมากในการที่จะกำหนดให้บุคคลได้รู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ทั้งยังเป็นสิ่งส่งเสริมให้บุคคลมีความกระตือรือร้นที่จะยกฐานะตำแหน่งของตนเองให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นวิถีทางหนึ่งที่มีผลให้สังคมเจริญก้าวหน้า เพราะฉะนั้นสถานภาพหรือฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมย่อมเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่มีผลต่อการกระทำกิจกรรมต่างๆของบุคคลในสังคม ดังนั้นเมื่อผู้นำ

ชุมชนได้ทำหน้าที่ของตนเองอยู่บนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนโดยส่วนรวมเป็นหลักแล้ว และเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส

3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในหมู่บ้านเป็นการรวมกลุ่มกันทางสังคม ทำให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และได้ประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น จากการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในโครงการ ซึ่งทฤษฎีการแลกเปลี่ยนของจอร์จ โฮแมนส์ ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลว่าเกิดจากการมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่อกัน คนจะคำนึงถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยใช้ประสบการณ์ในอดีตเป็นตัวกำหนด ดังนั้น เมื่อประชาชนเชื่อว่าพวกเขาจะได้รับประโยชน์จากงานที่เกิดจากการรวมกันเป็นกลุ่มมากกว่าการทำงานเพียงผู้เดียว ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งสอดคล้องกับบรอนนัค ธรรมกุล (2539 : บทคัดย่อ) ซึ่งพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และสอดคล้องกับสมควร สุรภาพพิศิษฐ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่สอดคล้องกับวิไลวรรณ แซ่หว่า (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยในการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหมู่บ้านสุขภาพดีถ้วนหน้าของประชาชนในจังหวัดนราธิวาส พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหมู่บ้านสุขภาพดีถ้วนหน้าได้

3.4 การได้รับการฝึกอบรม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนตัดสินใจในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส เนื่องจากการฝึกอบรมถือเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคลและเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคคล เป็นการสอนให้คนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักวิชาการ วิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง ทันสมัย และเหมาะสม ซึ่งเป็นการสร้างเสริมคุณวุฒิ และสมรรถภาพในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (อุทัย หิรัญโต, 2523 : 15) ดังนั้น ประชาชนที่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ทั้งที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้นำชุมชน การประชุมหรืออบรมต่าง ๆ นั้น ทำให้ประชาชนมีทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ที่ชัดเจนถึงบทบาทของตนเองจนเกิดความรู้สึกมั่นใจในการร่วมวางแผนตัดสินใจในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ซึ่งทฤษฎีการวิเคราะห์การกระทำของฟริตซ์ ไฮเดอร์ (Fritz Heider 1958 อ้างถึงใน นิรมล อัมพผล, 2535 :14-15) ส่วนหนึ่งกล่าวไว้ว่า บุคคลจะไม่กระทำพฤติกรรมใดๆ ถ้าหากไม่มีแรง

จูงใจ หรือทักษะความสามารถที่จะกระทำได้ สอดคล้องกับอรรถ สมสะอาด (2539 : 110) ได้สรุปว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการธนาคารน้ำของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การผ่านการอบรมเรื่องน้ำสะอาด และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สถาพร อิทธิพงษ์ (2536 : บทคัดย่อ) พบว่าประสบการณ์ที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสมบุรณ์ อำพนพนารัตน์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า บริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสาม หลัน จังหวัดสระบุรี พบว่า การเข้ารับการฝึกอบรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟป่า

ส่วนปัจจัยอื่นๆพบว่าไม่สามารถเป็นตัวพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนไม่อยู่ในระดับสูงพอที่จะเป็นตัวพยากรณ์ได้

1. ปัญหาและอุปสรรคของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

4.1 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนด้านการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ดังนี้ คือ ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในโครงการฯ กิจกรรมต่างๆไม่สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริง ประชาชนขาดความสามัคคีเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม การเสนอปัญหาของผู้หญิงมักไม่ได้รับการยอมรับ และขาดผู้นำหรือผู้ประสานงานในระดับหมู่บ้าน ทำให้ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่า รัฐควรมีการยกระดับการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่นและ ควรจัดให้มีการสัมมนา อบรม ควรพิจารณาส่งเสริมบทบาทสตรีกับการมีส่วนร่วม ควรยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นจัดการประชุมชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

4.2 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหา ดังนี้ คือ ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจการวางแผนงานในโครงการฯ และเจ้าหน้าที่เป็นผู้วางแผนตัดสินใจทั้งหมดโดยที่ประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามเท่านั้น ความไม่เชื่อถือในตัวผู้นำของประชาชน ขาดการประชาสัมพันธ์ในการวางแผน และการเห็นพรรคพวกของตนเป็นสำคัญ ทำให้ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน ควรเลือกตัวผู้นำและคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถที่ประชาชนในท้องถิ่นให้การยอมรับ และควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการวางแผนให้ประชาชนรับทราบอย่างทั่วถึงกัน

4.3 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ ดังนี้ คือสมาชิกไม่มีเวลาที่จะให้ความร่วมมือ ขาดระบบและขั้นตอนในการดำเนินงานที่เหมาะสม และไม่มั่นใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการฯ ขาดเงินทุนในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้าน มีขนาดพื้นที่ในการดำเนินงานตามโครงการฯ น้อยไม่เพียงพอ เกิดภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น ไฟป่า น้ำท่วม การปล่อยสัตว์เลี้ยงมาทำลายพื้นที่ดำเนินงานป่าชุมชน และประชาชนไม่สนใจดูแลรักษาต้นไม้ภายหลังการปลูก ผู้นำไม่เอาจริงเอาจิงกับปัญหา จึงทำให้ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่ารัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และส่งเสริมด้านอาชีพให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีรายได้ ประชาชนควรที่จะร่วมมือกันอย่างจริงจังด้วยความเสียสละ เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ควรมีการพบปะประชาชนเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ควรจัดกิจกรรมที่สามารถใช้เวลาที่ว่างเว้นจากการทำงานประจำ และควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ด้านป่าชุมชนโดยเฉพาะระดับพื้นที่โครงการฯ

4.4 ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน ด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ ดังนี้ คือ ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลโครงการฯ ขาดการติดตามโครงการอย่างต่อเนื่อง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เจ้าหน้าที่ประเมินผลเกินความเป็นจริง และมีข้อเสนอแนะ ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลและตระหนักถึงส่วนรวมเป็นสำคัญ ควรกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมในการติดตามประเมินผลร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และควรจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาป่าไม้ ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม อันจะนำไปสู่การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และยั่งยืนต่อไป ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในจังหวัดนราธิวาสมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นควรส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนให้อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารของกรมป่าไม้ ตลอดจนสำนักงานป่าไม้จังหวัด สำนักงานป่าไม้อำเภอ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน ควรดำเนินการดังนี้

1.1.1 การดำเนินโครงการ ควรจะมีการเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมต่อการนำโครงการลงสู่ชุมชน โดยการจัดอบรมหรือเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้ครอบคลุมทุกด้าน พร้อมทั้งกับการสร้างความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

1.1.2 การดำเนินกิจกรรมตามโครงการในชุมชน ควรสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน

1.1.3 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจแก่แกนนำกลุ่มต่างๆ ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาดูแลพื้นที่ป่าในหมู่บ้าน เพื่อที่จะได้เป็นผู้ชักนำให้สมาชิกในกลุ่มได้ตระหนักถึงความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ เพิ่มมากขึ้น

1.1.4 เจ้าหน้าที่ควรเปลี่ยนบทบาทการปฏิบัติงาน โดยเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือ แทนที่จะดำเนินการเองทั้งหมด เพื่อให้ประชาชนคิดเป็น ทำเป็น และพึ่งตนเองได้

1.1.5 ควรเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในด้านป่าชุมชน โดยเฉพาะระดับพื้นที่โครงการฯ เพื่อให้การดำเนินงานต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.1.6 ควรเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในโครงการทุกด้านมากยิ่งขึ้น

1.1.7 กิจกรรมของโครงการควรเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลานอกและดำเนินการในช่วงที่ประชาชนว่างเว้นจากการทำงาน

1.1.8 ควรจัดทำสื่อตลอดจนมีการพบปะประชาชนเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับ สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนั้นในการดำเนินการเจ้าหน้าที่ควรมีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ โครงการหรือการประชุมชี้แจงให้ประชาชนรับทราบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยอาจมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเป็นรูปธรรมและตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงเพื่อเป็นข้อมูลให้ประชาชนตัดสินใจเข้าทำกิจกรรมต่างๆในโครงการร่วมกับบุคคลอื่นๆในหมู่บ้าน

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า การเป็นผู้นำกลุ่ม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนั้น ในการดำเนินโครงการต่างๆในชุมชน เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมให้ผู้นำกลุ่มต่างๆ ในชุมชนได้รับความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อที่จะได้เป็นผู้ชักนำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆในทุกชั้นตอนของโครงการ โดยให้ผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในกระตุ้นสมาชิกคนอื่นๆในกลุ่มให้เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งการให้คำปรึกษาแนะนำและสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงานต่างๆในชุมชน

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส โดยรวม และรายด้านทั้ง 4 ด้าน ดังนั้น ควรมีการกระตุ้นส่งเสริมบทบาทสมาชิกในกลุ่มของชุมชนในการ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ แต่ละด้านให้มีความชัดเจน อีกทั้งควรมีการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มร่วมมือกันในการดำเนินงานทุกขั้นตอนมากขึ้น

1.5 จากผลการวิจัย พบว่า การได้รับการฝึกอบรม เป็นปัจจัยเชิงนิมิตที่สามารถพยากรณ์ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนตัดสินใจแก้ไขปัญหาของประชาชนในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนในจังหวัดนราธิวาส ดังนั้น ควรมีการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ และประชุมชี้แจง เกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนให้ครอบคลุมทุกด้าน รวมทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และเทคนิคในการวางแผนตัดสินใจที่ถูกต้อง ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาวะการณ์ในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มศักยภาพของสมาชิกให้เกิดความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ อย่างทั่วถึงและ สม่าเสมอต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่น่าสนใจ และสมควรทำการศึกษาวิจัย ดังนี้

2.1 ควรนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้ในการศึกษาปัญหา ซึ่งเป็นการพัฒนาประชาชน โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาชุมชนแบบองค์รวม (Holistic Approach) หรือศึกษาชุมชนทั้งระบบโดย ศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบด้านอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชนเช่น ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน เพื่อนำผลการวิจัยมาสรุป และหาแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาต่อไป

2.4 ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการฯ เชิงลึก